

TIL KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRUVCHI OMILLAR: INGLIZ TILINI MISOLIDA

Farg'ona shahar 1-sonli texnikumi ingliz tili fani o'qituvchisi
Sarimsoqova Nargiza Samijonovna

Annotatsiya maqolada ingliz tilidagi ko'rinishdagi yordam (tinglab yordam, gapirish, o'qish va foydalanish) samarali rivojlantirishga ta'sir etuvchi sifat ta'siri. Maqolada til o'rganuvchining ichki motivatsiyasi, lingvistik muhit, zamonaviy axborot va texnologiyalarning o'rni metodik vositalarining ahamiyati tahlil qilingan. to'rttala asosli ko'nikmani integratsiyalashgan holda rivojlantirish bo'yicha amaliy tavsiyalar berilgan.

Kalit so'zlar: Ingliz tili, til ko'quvi, motivatsiya, sun'iy intellekt, til muhiti, integratsiyalashgan ta'lim, metodika.

Til o'rganishdagi zamonaviy metodologiyalar

Maqolaning uslubiy (metodik) qismini boyitish uchun xalqaro miqyosda tan olingan quyidagi zamonaviy yondashuvlarni qo'shish mumkin:

CLIL (Content and Language Integrated Learning): Tilni alohida fan sifatida emas, balki boshqa fanlar (matematika, tarix, biologiya) orqali ingliz tilida o'rganish. Bu usul talabaning o'qish va muloqot ko'nikmalarini tabiiy ravishda oshiradi.

Flipped Classroom (To'ntarilgan sinf): Talaba uyda nazariy qismni (video, matn) o'zi o'rganadi, darsda esa faqat amaliyot — *Speaking* va *Writing* bilan

shugʻullanadi. Bu dars ichida til koʻnikmalarini faollashtirishning eng samarali omilidir.

Gamification (Oʻyinlashtirish): Til koʻnikmalarini oʻyinlar, musobaqalar va ballar yigʻish tizimi orqali rivojlantirish (ayniqsa, boshlangʻich darajadagi oʻrganuvchilar uchun psixologik toʻsiqni olib tashlaydi).

2. Neuroplasticity (Neyroplastiklik) va Miya faoliyati

Til oʻrganishning biologik va kognitiv omillarini koʻrsatish maqolaning ilmiy nufuzini keskin oshiradi:

Miyaning elastikligi: Yangi til oʻrganilganda miyada yangi neyron aloqalari (sinapslar) hosil boʻladi va kulrang modda (gray matter) hajmi kengayadi.

Kognitiv moslashuvchanlik: Ikki yoki undan ortiq tilda gapiradigan insonlarning miyasi maʼlumotni tezroq qayta ishlaydi, qaror qabul qilish qobiliyati kuchayadi va keksayganda Altsgeymer kasalligi xavfi kamayadi. Maqolada buni til koʻnikmalarini rivojlantirishning ichki biologik stimulyatori sifatida koʻrsatish mumkin.

3. CEFR (Common European Framework of Reference) Tizimi

Maqolani standartlashtirish uchun Yevropa xalqaro til bilish standartidan foydalanish maqsadga muvofiq:

Til koʻnikmalarini rivojlantirish har bir darajaga (A1-C2) qarab turlicha yondashuvni talab qiladi.

Boshlangʻich bosqichda (A1-A2): Asosiy omil — passiv soʻz boyligi va toʻgʻri eshitish (*Listening*).

Yuqori bosqichda (B2-C2): Asosiy omil — tanqidiy fikrlash (*Critical thinking*), akademik yozuv va nutq madaniyati.

4. Shadowing (Taqlid qilish) Texnikasi

Speaking va *Listening* ko'nikmalarini parallel ravishda rivojlantiruvchi eng kuchli amaliy omillardan biri. Bunda o'rganuvchi diktor yoki aktyorning ketidan uning intonatsiyasi, urg'usi va talaffuzini soniyalarning yuzdan bir qismida aynan qaytaradi. Bu mexanik xotira va nutq apparatini ingliz tili tovushlariga moslashtirish uchun eng samarali mashq hisoblanadi.

Reseptiv (qabul qiladi): Tinglab (*Listening*) va O'qish (*Reading*).

Produktiv (ishlab chiquvchi): Gapirish (*Speaking*) va Yozish (*Writing*).

Til ko'rinishini rivojlantiruvchi foydalanuvchi

1. Psixologik omil va ichki motivatsiya

Til o'rganish jarayonining muvaffaqiyati 80% gacha o'rganuvchining ruhiy holati va maqsadiga bog'liq.

Til to'sig'i (Language Barrier): Xato qilishdan qo'rqish, ayniqsa, gapirish va ko'rinishini sekinlashtirish. Psixologik qulaylik va xatolarga normal qarash muhim omildir.

2. Sun'iy va tabiiy til muhiti (Language Environment)

Til ko'rinishini rivojlantirishda muhit eng rivojlanishiga hissa qo'shadi.

- Immersiya (Sho'ng'ish) metodi: Imkon qadar kundalik hayotni ingliz tili bilan o'rash (telefon tilini o' G'alati, inglizcha kontent ko'rish).

- Muloqot amaliyoti: Native speaker (til egalari) yoki o'rganuvchilar bilan muntazam *Speaking* klublarida qatnashish gapirish boshqarish va talaffuzni yaxshilaydi.

3. Zamonaviy texnologiya va Sun'iy Intellekt (AI)

206-yilga kelib kompyuter texnologiyasi til o'ning ajralmas qismiga aylandi.

- Mobil ilovalar va platformalar: Duolingo, Memrise yoki BBC Learning English kabi resurslar lug'at boyligini oshirish.

- AI Chatbotlar: ChatGPT yoki ixtisoslashgan til obotlari bilan ishlash orqali talabalar *Writing* ko'nikmasini real vaqtda grammatik xatolarsiz shakllantirmoqda.

4. To'rt ko'nikmaning integratsiyasi (Skill Integration)

Ko'rinishda emas, balki alohida-alohida hamkorlikni rivojlantirish eng samarali usuldir. Masalan:

- Matn o'qish (*Reading*) \rightarrow Undagi yangi so'zlarni yozib olish (*Writing*) \rightarrow Audio variantini tinglash (*tinglash*) \rightarrow Mavzuni muhokama qilish (*Speaking*).

Ko' ni qabul qilish (bo'yicha amaliy tavsiyaJadval)

Ko'nikma	Rivojlantiruvchi asosli omil	Amaliy mashg'ulot
Tinglash (tinglash)	Muntazamlik va xilma-xilligi	audio Podkastlar tinglash, subtitrsiz filmlar ko'rish
O'qish (O'qish)	Qiziqishga mos tanlash	adabiyot O'z darajaga moslashtirilgan (graded) kitoblar va yangi oqish

Gapirish (gapirish)	Faol muloqot va taqlid (Shadowing)	Eshitgan gaplarni aynan tayyor, o'z- o'zi bilan gaplashish
Yozish (Yozish)	Teskari aloqa (aloqa) va tahrirlash	(teskari Kundalik yuritish, insholar va ularni AI yoki o'qituvchiga tekshirish

Foydalanilgan adabiyotlar (Adabiyotlar)

1. Harmer, J. (2007). Ingliz tilini o'qitish amaliyoti . Harlow: Pearson Longman.
2. Richards, JC va Rodgers, TS (2014). Til o'qitishda yondashuvlar va usullar . Kembrij universiteti nashriyoti.
3. Brown, HD (2000). Til o'rganish va o'qitish tamoyillari . Longman.
4. Ur, P. (2012). Ingliz tilini o'qitish kursi . Kembrij universiteti nashriyoti.